

NAYROUZ QARMOUT
DE ZEEMANTEL
& ANDERE VERHALEN

'Kunst stelt ons in staat na te denken over onze context, over waar we zijn, wat we zijn, wie we zijn. *De zeemantel* plaatst zaken in een ander daglicht zodat we de wereld kunnen begrijpen vanuit een perspectief waarvan we altijd al hebben geweten dat het er was.' Ali Smith

Voor *De zeemantel & andere verhalen* heeft Nayrouz Qarmout zich laten inspireren door haar ervaringen als opgroeiend meisje in een Syrisch vluchtelingenkamp en als jonge vrouw in 'de grootste gevangenis ter wereld', Gaza.

Of ze nu schrijft over de dagelijkse strijd van dakloze weeskinderen om te overleven tussen de brokstukken van een gebombardeerde stad, of de culturele spanningen tussen verschillende generaties vluchtelingen in Gaza laat zien, Qarmout biedt een intieme inkijk in een van de meest veelbesproken en tegelijkertijd meest onbegrepen steden in het Midden-Oosten. Met haar verhalen creëert zij een adembenemend mozaïek dat laat zien wat het betekent om Palestijn te zijn.

'Qarmout roept explosieve, aangrijpende beelden op met haar zelfverzekerde, treffende stijl.' *The Guardian*

Nayrouz Qarmout (1984) is een Palestijnse auteur en activist. Ze is geboren in Damascus als dochter van Palestijnse vluchtelingen en keerde in 1994 terug naar de Gazastrook. Momenteel werkt ze bij het Ministry of Women's Affairs om kwesties als gender en identiteit bespreekbaar te maken en de politieke en economische rol van vrouwen te versterken.

OXFAM Novib

9 789493 081550

NAYROUZ QARMOUT

De zeemantel & andere verhalen

Vertaald uit het Engels door Tjadine Stheeman

UITGEVERIJ ORLANDO | OXFAM NOVIB

© 2019 Nayrouz Qarmout

Oorspronkelijke titel *The Sea Cloak & Other Stories*

Oorspronkelijke uitgever Comma Press, Manchester

De verhalen uit *De zeemantel en andere verhalen* werden oorspronkelijk in het Arabisch geschreven en werden in het Engels vertaald en geredigeerd door Charis Olszok en Perween Richards.

© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam en Tjadine Stheeman

Uitgave in samenwerking met Oxfam Novib

Omslagontwerp Bij Barbara

© Omslagbeeld Inez Hickman

Zetwerk Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN 978 94 93081 55 0

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

De zeemantel

Opnieuw trok ze zich terug in het verleden, naar een uitgestrekt kamp waar een heleboel kinderen aan het knikkeren waren en teams vormden voor een spelletje 'Joden en Arabieren'. Ze zag zichzelf weer als meisje van tien, in een kort jurkje, touwtjespringend met een stel meisjes in een stoffig steegje in de schaduw van de golfplaten daken. Ze liet het touw abrupt vallen toen een klein jongetje een vlinderklem uit haar haar griste en ermee wegrende. Ze stoof hem achterna. Haar schoenen vlogen van haar kleine voeten, maar ze holde gewoon door, zonder nog ergens op te letten, alleen op het zand dat even later plaatsmaakte voor een pad vol kiezels en stenen. Ze struikelde en viel. Haar jurk was vies geworden, maar ze veegde gewoon het stof eraf en rende weer verder.

‘Geef terug!’

‘Pak me dan!’ riep hij over zijn schouder.

Ze werden al snel moe en bleven staan uithijgen onder een dikke oude boom. Ze leunde tegen de stam, blij met de grote, lommerrijke schaduw van de bladeren. Lachend gaf de jongen haar de klem terug.

‘Die staat mooi in je haar,’ mompelde hij verlegen.

Ondanks haar woede werd ze overspoeld door een groot geluksgevoel. Ze wist niet waar het vandaan kwam en evenmin snapte ze de kinderlijke emoties waardoor haar hart ineens heftig was gaan bonzen. Plotseling stond haar broer voor hun neus en gaf de jongen een harde stomp. De jongen sloeg hem direct terug. Het leek of haar broer vanuit het niets op het zandpad was verschenen, waar ze onder de boom stonden. Hij gaf de jongen nog een stomp. Ze begon te huilen maar hij greep haar bij de arm en sleurde haar naar huis. Onderweg noemde hij haar een ‘slet’, een woord dat ze niet begreep.

Toen ze thuis waren, liep haar broer meteen naar hun ouders.

‘Ze was met de jongen van hiernaast.’

Die woorden sloegen in als de bliksem. Haar va-

der gaf haar een klap op haar wang die ze zich de rest van haar leven zou blijven herinneren. Haar moeder greep haar bij haar haren en sleurde haar het huis uit.

‘Laat dit maar aan mij over,’ riep ze naar haar man.

‘Dat was de laatste keer dat je op straat hebt rondgeslierd,’ schreeuwde ze tegen haar toen ze buiten stonden. ‘Geen spelletjes meer. Je bent nu volwassen, geen klein meisje meer. Kijk maar eens naar jezelf in de spiegel. Haal de sjaal van je zus en wikkel die om je haar. Ik heb genoeg van al die meisjes met hun moderne manieren!’

Ze kon zichzelf nog horen huilen en voelde haar handen weer over haar lichaam gaan, op zoek naar de delen die ongemerkt gegroeid waren, delen die ze tot dan toe alleen van haar moeder kende.

Maar dat was allemaal verleden tijd. Nu was er alleen het heden.

De muren waren verstikkend, waardoor het vreselijk benauwd was in het toch al krappe huis. Nergens een verkoelend briesje en de lucht was bloedheet. Haar vader was aan het zweten.

‘Waar blijven jullie toch?’ riep hij naar haar moe-

der. ‘Zijn jullie nog niet aangekleed? Schiet op! Het is al laat en jullie zijn nog steeds niet klaar.’

Haar moeder bleef rustig de vis kruiden ondanks de chaos in de aangrenzende slaapkamers. Zoals gewoonlijk waren ze donderdag laat opgebleven toen haar zussen en hun kinderen waren aangekomen. Die zouden het weekend bij hen doorbrengen.

‘Loop me toch niet zo voor de voeten, jullie!’ riep de vrouw tegen de kinderen. ‘Hup, ga naar jullie moeder en laat me afmaken waar ik mee bezig ben! En zijn jullie nou nog niet klaar met omkleden? Wil een van jullie alsjeblieft naar je vader gaan? Tjonge... die meisjes worden nog eens mijn dood!’

Ze was alleen in haar slaapkamer, waar ze alle spullen uit haar kast op bed legde en het ene kledingstuk na het andere aantrok. Ze deed iets aan, bekeek zichzelf kritisch in de spiegel en trok het weer uit, terwijl ze het volgende kledingstuk al pakte. De ene outfit na de andere, maar ze vond niets leuk staan.

‘God, ik ben het zat,’ mompelde ze in zichzelf. ‘Wat is het heet. Ik heb het gevoel dat ik smelt. De zee ziet er trouwens wel aanlokkelijk uit... Kon ik die warme kleren maar uittrekken en een koud bad nemen.’

Ze liep haar kamer uit en slofte lusteloos naar de keuken, op zoek naar haar moeder.

‘Ik weet echt niet wat ik aan moet, dus hoe kan ik dan naar het strand?’

Haar moeder maakte haastig haar werk af, haar gezicht glom van het zweet. Zonder naar haar dochter te kijken, knoopte ze de doek om haar hoofd.

‘Mijn hoofd knalt zowat uit elkaar! Ga je rot-humeur maar op iemand anders afreageren... en trek aan wat je wilt!’

Haar ergernis groeide. Ze voelde een hitte in haar binnenste oprijzen, nog verstikkender dan de omringende lucht. Ze keek naar haar moeder met een mengeling van medelijden en woede.

‘Naar wie moet ik dan? Jullie zeggen allemaal hetzelfde. Mijn zussen hebben het ook allemaal te druk.’

‘Wat zei ik nou net? Hou op met klagen, ik wil geen woord meer over kleren horen. Verpest de dag alsjeblieft niet en doe gezellig mee. Dit soort gelegenheden komen niet vaak voor, lieve schat, dus laten we er vooral van genieten.’

‘Oké. Moet ik je ergens mee helpen?’

‘Nee, ga je nou maar aankleden.’

Ze slaagden erin zich allemaal in de bus te persen en verheugden zich op het tochtje naar zee. Ze waren er al een tijd niet geweest en iedereen hoopte dat er mooie herinneringen zouden bovendrijven die de dag nog fijner zouden maken.

Felgekleurde vliegers dansten door de lucht als kleine regenbogen die, vermengd met de stralen van de zon, afwisselend weerkaatsten op de schuimkoppen en het zand.

De wind blies in harde vlagen door de vochtige lucht, die doordrenkt was van een scala aan geuren, van suikermaïs tot aardappelen die op een smeulend houtskoolvuurtje werden geroosterd. Het was een heerlijk tafereel. Uit de karretjes met pistachenoten en geroosterde pitten – elk karretje was versierd met knipperende lampjes als een praalwagen – steeg sissende stoom op. En wanneer je tong genoeg had van de gloeiende hitte stond er een rij vrolijke kraampjes op je te wachten met ijs in alle kleuren en smaken. Hoe lekker smaakte zo'n ijsje als je over het strand slenterde, terwijl de wind je lichaam streelde en de koude tinteling je ziel verfriste!

Het strand stond vol met tenten en zelfgemaakte zonneschermen van houten planken. De palmblade-

ren wuifden degenen die eronder zaten een koele bries toe: de verliefden en de dromers, die snakten naar een dag waarop ze even verlost waren van hun problemen. Warm licht viel gefilterd door de palmbladeren, kriskras over het zand, en vervulde hen met hoop. Tussen de heen en weer wiegende bladeren tinkelden belletjes, een geluid dat kietelde aan je oren.

De kustlijn van Gaza is niet schoon. Het is een rommelige bende. Het zand ligt bezaaid met afval en overal op het strand staan tenten verspreid, als hooibalen, waar dromende zielen schuilen, in dialoog met hun meest intieme fantasieën. Je zou Gaza kunnen omschrijven als een jong meisje dat de kunst van de elegantie nog moet leren. Een jong meisje dat haar eigen geur nog niet heeft ontwikkeld en zich tot die tijd, vrijwillig of niet, onderdompelt in alle geuren om haar heen.

De familie koos een tent die ze al snel vulden met gelach, vrolijk kletsend over de dag die voor ze lag. Ze waren allemaal op zoek naar herinneringen en tuurden peinzend naar de golven die onvermoeibaar naar het strand rolden en een gevoel van nostalgie, hoop en verlies losmaakten, tegenover de weidse mantel van de zee.

Haar vader kon niet zwemmen. Hij was wat aan het pootjebaden, vertrouwde op zijn lengte om niet kopje onder te gaan. Hij beende moeizaam door het water maar keerde al snel weer terug naar het strand. Daar zat hij zo diep in gedachten verzonken over het water te staren dat iedereen wist dat hij was weggedreven naar een zee die ver verwijderd was van de zee die voor hen lag. Hun moeder was druk bezig met het inrichten van de tent en hield ondertussen de salade die ze net uit haar tas had gehaald nauwlettend in de gaten, bang dat die oneetbaar zou worden door de zanderige bries. Ze zette alles voor hun feestelijke lunch klaar en dekte de tafel net zoals thuis. Pas toen ze gingen zitten beseftte ze hoe moe ze was. Haar dochter zat wat stilletjes achteraf haar familie te observeren.

En daar had je oma, in haar geborduurde jurk die wapperde in de wind. Ze grinnikte onafgebroken, een oude sigaret bungelde in haar mond. Al rokend en puffend zong ze weemoedige volksliedjes van vroeger. Af en toe wierp ze een zijdelingse blik op haar chagrijnige kleindochter.

‘Ga lekker zwemmen, schat. Als ik kon, zou ik met je meegaan.’

‘In mijn eentje?’

‘Je hebt toch benen?’

‘Ja.’

‘Je moet nu gaan, voordat het te fris wordt.’

‘Oké, ik ga al.’

Haar zussen waren giechelend en met veelbetekende knipogen hun verschillende kennissen aan het bespreken.

‘God vergeef ons al die kletspraatjes; we hebben gewoon een beetje lol!’ riepen ze spontaan uit na elke roddelronde.

Glimlachend om de woorden van haar zussen en grootmoeder stond ze stilletjes op en liep naar de zee.

Ze kwam langs haar broers, die vis grilden op de barbecue, en ving flarden van hun luide discussie op, die heen en weer sprong tussen politiek, herinneringen aan de oorlog en de Intifada, en spottende opmerkingen over hun huidige situatie. Damp en as van de waterpijp dansten samen met hun gelach in de lucht.

Niemand merkte haar op toen ze door de rook liep. Het was alsof de zee haar had betoverd, waardoor ze onzichtbaar was voor haar omgeving en gedragen werd als een bruid op haar trouwdag.

Ze liep langs een jongen van een jaar of zeven, die aan de kustlijn wachtte op de aanrollende golven en er dan juichend overheen sprong. Hij was doorweekt en zijn broek zakte de hele tijd af terwijl hij zijn broertje achternazat. Ze bekogelden elkaar met zand en schelpen. Hun ogen straalden van de frisheid van de jeugd. Ze werden snel boos, maar ze maakten het nog sneller weer goed en gingen dan weer door met hun spel. Ze glimlachte tegen ze, aaide ze even over hun hoofd en liep weer verder.

Een ander jongetje van een jaar of vier rende in z'n blootje rond, genietend van de vrijheid die je als kleuter had. Elke keer als hij met zijn tenen in het water was geweest, vloog hij terug naar zijn moeder die al gespannen op hem zat te wachten. Hij wierp zich in haar armen en zocht bescherming bij haar warmte tegen de geheimen van de zee die hij in zijn korte bestaan nog niet had kunnen doorgronden.

Even verderop was een groep jonge mannen kaarten in het zand aan het gooien, ieder met de zelfverzekerde overtuiging van de winst. Ze hadden geen parasol tegen de felle zon en hun rug begon al te verbranden.

Een van de mannen, die in het zand zat met zijn

kaarten in de hand, draaide zich naar haar om toen ze langsliep en riep haar wat flirterige opmerkingen toe.

Een eindje verder werd een ezel ondergedompeld in het water, waarmee de lange zware dag van karren vol mensen voorttrekken van hem werd afgespoeld. Het was een grappig gezicht. Zelfs de ezel had zijn eigen plekje op het strand en in de zee, spetterend in het zoute water zoals iedereen.

Twee kinderen stonden te dubben met welke kleur schaafijns ze hun lippen zouden verven, maakten ruzie over wie het rode en wie het gele mocht hebben. Ze droegen allebei een hemd en een broek en waren alle twee drijfnat. De ijsverkoper zat ondertussen achter zijn karretje te gniffelen onder zijn dikke witte baard en mompelde binnensmonds wensen en gebeden, die allemaal verzwolgen werden door de diepe zee.

Bij een volgende kraam drong een jonge tiener, eigenlijk een kind nog, voor om een zakje lupinebonen te kopen. Hij begon de bonen meteen open te breken en gooide de schillen om zich heen, zonder zich te bekommeren om de rommel, zoals pubers eigen is. Hij had een schuwe blik in zijn ogen en durfde niemand aan te kijken, te verlegen om met

meisjes te zwemmen en verlangend naar een andere zee die hem – en zijn lupineschillen – naar een anonieme plek zou voeren. Uit de hete smeulende kooltjes steeg de geur van thee en met kardemom gekruide koffie op terwijl een oude man verhalen vertelde over de geschiedenis en de oorlogen van het land, over vrienden die er niet meer waren.

Achter hem kwamen twee energieke jongens brullend aanscheuren op een motor, voortgestuwd door blèrende muziek die wedijverde met de wind die in tegenovergestelde richting blies. Ze hadden hun haar zo gestyled dat het leek of er een mini-Eiffeltoren op hun hoofd stond, maar hun denkbeelden waren nog stevig verankerd in de middeleeuwen, want ieder gesluierd meisje dat langsliep werd nagefloten en getrakteerd op wellustige machoblikken. Even later dook er een grote politieman op, die hun de weg versperde. De motor kwam met piepende remmen tot stilstand. De jongens vielen op de grond; hun luide protesten werden overstemd door het gelach van de meisjes.

‘Ach, laat ze maar. Ze hebben gewoon plezier!’ zei een voorbijganger glimlachend tegen de politieman die om de jongens liep die languit op de grond lagen.